

Balsfjord kommune
postmottak@balsfjord.kommune.no

Tromsø, 29.04.2020

Del 1 av dette brevet sendes på vegne av: Indre Balsfjord Jeger- og Fiskerforening, Laksvatn Fiskelag, Nordkjosbotn grunneierlag, Kantornes- og omegn bygdela, Lavangsdalen bygdela, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Naturvernforbundet Troms, Nordnorsk Botanisk Forening og Midt-Troms Naturlag

Del 2 av dette brevet sendes på vegne av: Norges Jeger- og Fiskerforening Troms, Naturvernforbundet Troms, Nordnorsk Botanisk Forening og Midt-Troms Naturlag.

Høringsinnspill - kommuneplanens arealdel 2020 – 2030

Forum for natur og friluftsliv er kjent med at Balsfjord kommune har sin kommunale arealplan på høring og offentlig ettersyn. Forum for natur og friluftsliv Troms er et samarbeidsnettverk for ulike natur- og friluftslivsorganisasjoner og det er på denne bakgrunn vi i det følgende vil gi våre innspill. Vi har samarbeidet med ulike aktører i utarbeidelsen av dette innspillet, inkludert lokale organisasjoner og personer med lokal økologisk kunnskap.

Forum for natur og friluftsliv Troms gjør mottaker **eksplisitt oppmerksom** på at følgende organisasjoner **kun har medvirket til- og gitt sin støtte til**. Del 1. Akvakultur og område VA 1 og VA 2 -Middagsneset og Skredan; **Indre Balsfjord Jeger- og Fiskerforening, Laksvatn Fiskelag, Nordkjosbotn grunneierlag, Kantornes og Omegn bygdela og Lavangsdalen bygdela.**

Del 1. Akvakultur og område VA1 og VA2 – Middagsneset og Skredan

Forum for natur og friluftsliv Troms ser med stor bekymring at Balsfjord kommune åpner for akvakultur i en fjord med unike naturverdier, og vi mener det er sterke hensyn som taler for at disse lokalitetene bør tas ut av kommuneplanens arealdel. Balsfjord er i dag en av tre akvakulturfrie fjorder i Troms og vi mener at disse to lokalitetene må tas ut av planforslaget slik at den kan forbli nettopp det.

1.0. Sammendrag

- Planbeskrivelsen **oppfyller ikke plan- og bygningsloven § 4-2 utredningsplikt for arealplanleggingen**. Denne plikten skal sikre at viktige hensyn og interesser blir synliggjort i prosessen for beslutningstakere og borgere. Sakens opplysning skal

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
TROMS

Holtveien 66, Postboks 2284, 9269 Tromsø

troms@fnf-nett.no / 951 75 403
www.fnf-nett.no/troms

Org. nr.: 918940359

også bygge på et faktabasert kunnskapsgrunnlag som skal kunne etterprøves både i omfang og virkninger- spesielt gjennom medvirkningsretten til publikum. **Se punkt 1.1.**

- **Mangelfull vurdering av naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper** som stiller krav til dokumentasjon, saksforberedelse, vurderinger og vektlegginger i planer som kan påvirke nettopp naturmangfold. **Se punkt 1.2**
- **Naturmangfoldloven § 8 stiller krav til kunnskapsgrunnlaget og i områder med store naturverdier skjerpes dette kravet.** Balsfjord har spesielt store naturverdier og kunnskapsgrunnlaget bør derfor være **betydelig bedre** enn det som foreligger. **Se punkt. 1.3.**
- Planforslaget legger til grunn at et lukket anlegg forurenser mindre enn et konvensjonelt. **Dette stemmer ikke, planforslaget innebærer åpne merder hvis omfang er usikkert.** Påvirkning fra den lukkede delen er ikke vurdert og heller ikke den rettslige adgangen til å angi teknologikrav for lokaliteten. I all hovedsak vil virkningene være som alle andre åpne oppdrettsanlegg med luseproblematikk og rømming, organisk avfall, forurensning og medikamentbruk, «lakseluktb», arealbeslag, lys og lydforurensning og økt ferdsel til og fra. Listen er ikke uttømmende. **Se punkt. 1.3.**
- Vår vurdering av kunnskapsgrunnlaget tilsier at Balsfjords naturverdier er godt kartlagt; **stillehavssild, egen loddebestand, gyteområder for torsk, rekefelt, rike ålegressenger, bløtbunn, Ramsar-områder. Terskelfjord som øker farene ved oppdrett.** For alle disse naturverdiene finnes det enten konklusiv forskning på skadeomfang (blant annet at skadelig organisk avfall og medikamenter spres over lange avstander og at sjørret blir skadet i enda større grad enn tidligere antatt av lus), eller betydelig usikkerhet om skadevirkningen og risiko for skade. **Se punkt 1.3.1.** Manglende bruk av lokal kunnskap er en klar negativ faktor.
- Hvor føre-var skal man være? Naturmangfoldloven § 9; -føre-var prinsippet er et pliktig hensyn i forvaltningen. FNF Troms mener risikoen for irreversible skader i et unikt fjordsystem med internasjonale, nasjonale, regionale og lokale naturverdier ikke kan utelukkes, **og mener at føre-var prinsippet om å unngå skade ved usikkerhet om virkningene må føre til at man tar lokalitetene ut av planforslaget. Se punkt. 1.3.3.**
- FNF Troms viser til at økosystembasert forvaltning og samlet belastning jmf **naturmangfoldloven § 10 ikke er vurdert**, verken for dette tiltaket eller for arealplanen som helhet. **Se punkt 1.3.3**
- **Det er særlige hensyn en arealplan skal ivareta i forhold til verneområder.** Balsfjord Våtmarkssystem består av tre ulike naturreservater **og de verdiene de skal ivareta må også vurdere påvirkninger i influensområdet til disse.** Relevant å vurdere er om verneverdiene kan påvirkes, i dette tilfellet blant annet næringstilgang for trekkfugler – det kan ikke utelukkes at verneverdiene i våtmarksområdet forringes av forurensning fra anlegget eller andre samlede

virksomheter for fjordsystemet. Dette er ikke vurdert i planforslaget og ansees som en mangel. Se punkt. 1.4.

1.1. Mangelfull utredning og beskrivelse av konsekvenser i planbeskrivelsen.

Balsfjorden er et fjordsystem med spesielt store og unike naturverdier- endringer i arealdisponering som kan påvirke miljøet skal utredes og begrunnes slik at prioriteringer kan gjøres så opplyst som mulig. Planarbeid er blant annet ment å sikre at når natur bygges ned så skal dette være begrunnet, og man skal som borger og beslutningstaker få nok informasjon i planbeskrivelsen til at det er klart hvilke verdier som eventuelt går tapt i et planvedtak.¹ Plan og bygningsloven § 4-2 er svært klar på hva utredningsplikten innebærer for sakens opplysning:

«For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse – konsekvensutredning – av planens virkninger for miljø og samfunn.»²

For det første skal reglene sikre at plansaken opplyses på best mulig måte- det er et avgjørende poeng at kunnskapen som kommer frem gjennom utredningen i planbeskrivelsen sikrer at *viktige hensyn og interesser blir synliggjort i planprosessen.*³ I beste fall vil da prioriteringene planmyndighetene gjør utøves på et så godt faktagrunnlag som mulig og viktige verdier gis korrekt vekt i planvedtaket. Utredningene skal også fylle funksjonen å *opplyse saken*, og opplysningene må fremkomme i en slik form at det er mulig å etterprøve og diskutere omfang, metodebruk og konklusjoner i høringsprosessene.⁴

FNF Troms kan ikke se at utredningene i forbindelse med VA1 og VA2, i en så viktig del av planforslaget gitt mulige konsekvenser for natur og miljø i Balsfjorden er tilstrekkelige jmf. kravet om at verdier/hensyn skal synliggjøres for senere å kunne gis riktig vekt i planvedtaket. I Konsekvensutredningen på s. 76 er temaet naturmangfold begrenset til en kort notis om gyteområder for torsk- der man antar at avstanden på 1-1,5 mil er betryggende og at det er en viss fare for smitte av lus for anadrom fisk. I samlet vurdering heter det: *«Fiskeriaktiviteten i Balsfjorden er lav. Noe fritidsfiske i sjø. Som*

¹ <https://www.nrk.no/klima/slik-forsvinner-norsk-natur--bit-for-bit-1.14985837> - denne artikkelen illustrerer noe av problematikken med bit-for-bit nedbygging og lite kunnskap om reelle naturverdier, samt virkninger av arealendringer.

² Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven), Andre del: Plandel, I. Innledende bestemmelser, Kapittel 4. Generelle utredningskrav, § 4-2, andre ledd. Tilgjengelig her: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71> - denne utredningsplikten bygger for øvrig på alminnelige forvaltningsrettslige regler.

³ Fredrik Holth, Nikolai K. Winge *Plan- og bygningsrett; kort forklart*, 2019, Universitetsforlaget, s. 70

⁴ Ibid

utviklingskonsesjon vurderes risikoen som mindre enn ved konvensjonelt anlegg.»⁵ Samlet vurdering burde som et minimum nevnt noe om virkninger for naturmangfold i Balsfjord.⁶

I konsekvensutredningen vurderes heller ikke påvirkningen fra settefiskproduksjonen eller fra de åpne «avlastnings-merdene» til «Donuten», lukket/ semi-lukket del av anlegget, ei heller hvilke påvirkninger som forventes av «Donuten» (innvilget utviklingskonsesjon for MOWI).⁷ Utfra en alminnelig vurdering av utprøving med ny teknologi fremstår det mer enn sannsynlig at anlegget i et uvisst antall perioder vil fremstå som et **åpent, konvensjonelt akvakulturanlegg**. Det vurderes heller ikke konsekvenser av økt støy, økt ferdsel (til og fra anlegget) eller lysforurensning. I prosessen med gjeldende kystsoneplan fikk samme lokalitet innsigelser fra blant annet Fylkesmannen i Troms, og utredningene som nå er gjort gir ikke nye svar på de utfordringene som da ble adressert.⁸ I selve planbeskrivelsen står det ingenting om at arealplanen åpner for oppdrett i Balsfjord, dette er betenkelig i en sak der motstanden mot tiltaket er betydelig, og har innvirkning på verdifullt naturmangfold og alminnelig bruk av fjorden for befolkningen.

1.2. Mangelfulle vurderinger i planbeskrivelsen (herunder også KU) etter Naturmangfoldlovens miljøprinsipper.

Naturmangfoldloven⁹ kommer til anvendelse i alle saker som berører naturmangfold og stiller i Kap. II krav til dokumentasjon, saksforberedelse, vurderinger og vektlegginger i planer som kan påvirke nettopp naturmangfold. Å avsette en lokalitet for akvakultur i en kommune som ikke har det fra før er en betydelig omdisponering av areal, spesielt i en unik fjord som Balsfjord. FNF Troms mener planforslaget ikke oppfyller grunnleggende krav til sakens opplysning, dette blir spesielt tydelig etter som anvendelse av grunnleggende miljørettslige prinsipper etter naturmangfoldloven er klart utilstrekkelige

⁵ BALSFIJORD KOMMUNE, Konsekvensutredning, nye formål i Kommuneplanens arealdel 2020 - 2030 (høringsutgave) s. 76.

⁶ FNF Troms vil for øvrig vise til **Forskrift om konsekvensutredninger**: Generelt skal en KU tilpasse seg tiltakene, i en sak som tidligere er belyst som kontroversiell må KU-en adressere dette for å bidra til sakens opplysning i tilstrekkelig grad. (<https://nye-troms.no/nyheter/a-eksperimentere-med-oppdrett-er-som-a-leke-russisk-rulett-med-fjorden/19.11040>) se for eksempel: **Konsekvensutredningens innhold og omfang skal tilpasses den aktuelle planen eller tiltaket, og være relevant for de beslutninger som skal tas. (§ 17, første ledd, andre setning)**. Særsilt for blant annet arealdelen fremkommer det at virkninger av nye tiltak skal fremkomme og underbygger vår påstand om at virkningene ikke fremkommer i tilstrekkelig grad: **Konsekvensutredningen av arealdelen skal beskrive virkninger utbygging av nye områder eller vesentlig endret arealbruk i utbygde områder kan få for miljø og samfunn (§ 18, tredje ledd, første setning)**.

⁷ Grunnet manglende beskrivelse av selve anlegget med «Donuten» er det vanskelig å avgjøre om dette er RAS-teknologi (helt lukket) eller som det fremstilles i media: semi-lukket. (<https://nye-troms.no/oppdrettselskap-vil-etablere-toppmoderne-anlegg-i-balsfjord/19.10953>)

⁸ Se vedlegg 1

⁹ Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), kunngjort 2009. Tilgjengelig her: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

i planbeskrivelsen. Anvendelsen av prinsippene skal gjøre det mulig også for befolkningen å vite hvilke naturkonsekvenser et vedtak eller en plan har, og er grunnleggende for muligheten til å medvirke i eget lokalmiljø. Dette er alvorlig for også for muligheten til å gjøre en ansvarlig og begrunnet avveining der naturverdiene tillegges sin riktige vekt i møte med andre interesser og svært relevant i for denne disponeringen i arealplanen.¹⁰ Gjengir innholdet i denne plikten:

«Interesseavveiningen ved beslutninger etter plan- og bygningsloven

Alle planvedtak etter plan- og bygningsloven bygger på en interesseavveiling. Hvilken vekt prinsippene i §§ 8 - 12 i naturmangfoldloven, sammen ved forvaltningsmålene i §§ 4 og 5, blir tillagt i denne avveilingen, avhenger av hvilke naturmangfoldverdier som finnes, i hvilket omfang de vil bli berørt og av andre hensyn i saken. For å sikre mest mulig ensartet forvaltning i tråd med prinsippene, kreves det i § 7 i naturmangfoldloven at vurderingen og vektleggingen av prinsippene skal framgå av beslutningen. Det innebærer en plikt til å synliggjøre hvordan prinsippene er vurdert i den enkelte sak, i hvilken grad de er relevante, og hvilken vekt de er tillagt. Dersom planvedtaket berører naturtyper som er truet eller nær truet på Norsk rødliste for naturtyper 2011, verdifulle naturtyper Norge har et særlig ansvar for, truede eller nær truede arter på Norsk Rødliste for arter 2010 eller verdifulle arter Norge har et særlig ansvar for, skal prinsippene i §§ 8-12 tillegges større vekt.

... Det betyr at jo mer og verdifullt naturmangfold som berøres, desto grundigere må saken vurderes etter loven.»¹¹

1.3. Våre innspill om konsekvenser og virkninger av akvakultur i Balsfjord- utfra miljørettslige prinsipper i naturmangfoldloven.

Sentralt for om prinsippene i naturmangfoldloven kommer til anvendelse er om tiltaket vil berøre naturmangfold. I Planbestemmelser og retningslinjer (under retningslinjer) er tiltaket beskrevet slik:

«VA1 og VA2 er lokaliteter for utvikling av ny oppdrettsteknologi for lukket anlegg for oppdrett av laks. I utviklingsfasen skal lokalitetene driftes i sammenheng på en slik måte at laks kan vokse i åpne merder i VA2 i tidlig fase for så overføres til lukket teknologi for vekstfase fram til slaktevekt i VA1. Av dyrevelferds- og ved større teknologiske utfordringer

¹⁰ Smitte mellom villfisk og oppdrettslaks er det Mattilsynet som er riktig myndighet for å behandle og er derfor unntatt krav til vurdering i forhold til lokalitet i arealplan.

¹¹ Naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven - krav til saksbehandling, dokumentasjon og vurderinger i plansaker og andre enkeltsaker- tilgjengelig her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/naturmangfoldloven-og-plan--og-bygningsl/id660338/>
(Vår utheving)

skal VA1 også har tilgang på åpne merder for å sikre at lukket anlegg kan tømmes for en midlertidig periode»¹²

Det kan synes som planforslaget legger til grunn at utviklingskonsesjon for akvakultur ikke vil gi like stor risiko som et konvensjonelt anlegg, **men som man ser ovenfor vil anlegget innebære også åpne merder, både for settefisk og avlastingsmerder for selve «Donuten».** Åpne merder vil derfor kunne påvirke naturmangfoldet i Balsfjorden med alle de kjente utfordringene som konvensjonelt oppdrett av laksefisk innebærer; rømming med påfølgende genetisk påvirkning, lakselusproblematikk, sykdom og parasitter, organisk avfall, forurensning, nedsatt kvalitet på villfisk og arealbeslag. Dette er alle påvirkningsfaktorer som skader naturmangfold.

FNF Troms kan heller ikke se at planforslaget redegjør for muligheten at tiltakshaver konverterer utviklingstillatelsen til en ordinær tillatelse jmf. laksetildelingsforskriften og eventuelle langsiktige virkninger og risiko forbundet med at lokaliteten ønskes brukt til konvensjonelt oppdrett på et senere tidspunkt. Det er i tillegg allerede omstridt hvorvidt en kommune kan stille miljøkrav til lokalitetene i kommuneplanen jmf. Tromsøvedtaket noe som i seg selv innebærer en usikkerhet rettslig sett for arealdisponeringen.

1.3.1 Naturmangfoldloven § 8- kunnskapsgrunnlaget; hva vet vi om naturverdier og påvirkning fra akvakultur i Balsfjord?

Kunnskap etter denne paragrafen skal belyse **hvilke** naturverdier og naturmangfold som finnes i et område, og **hvordan** de kan bli påvirket av et arealinngrep. Kunnskapsgrunnlaget etter naturmangfoldloven § 8 skal stå i et rimelig forhold til de naturmangfoldverdiene som står på spill og risikoen for skade. Relevant å bemerke er at kunnskapsgrunnlaget også bør bestå av erfaringsbasert og lokal kunnskap der denne er tilgjengelig – og samisk kunnskap. Balsfjord har store naturverdier og det er alminnelig kjent at akvakultur har skadelige virkninger, det er derfor rimelig å forvente et solid kunnskapsgrunnlag.

Naturmangfold i Balsfjord og mulige virkninger av akvakultur

Balsfjords rike naturverdier er godt kartlagt, fjorden har vært en referansefjord og har også flere naturreservater som til sammen danner et Ramsar-område, Balsfjord Våtmarkssystem.¹³ Det vil likevel alltid være sammenhenger vi ikke kjenner og tålegrenser

¹² BALSFIJORD KOMMUNE, *Kommuneplanens arealdel 2020-2030, Høringsutgave, Planbestemmelser og retningslinjer*. S. 34

¹³ <https://docplayer.me/18414635-Biologisk-mangfold-balsfjord-kommune.html> -rapporten fra 2004 er vist til som kunnskapsgrunnlag i planbeskrivelsen, men den er noe sparsom for den marine delen av Balsfjord og er også av relativt eldre dato.

er spesielt vanskelig å fastslå for denne type komplekse områder. Listen under er ikke uttømmende og vi starter med en beskrivelse av Balsfjord fra forrige Kystsoneplanhøring:

Balsfjorden er om lag 46 km lang og hvor bredden varierer mellom 2-3 km. Den er en terskelfjord med en bred terskel (grunnområde), og strekker seg fra Berg i sør til Sandnessundet/Tromsøysundet i nord og Rystraumen i vest. Største dyp er om lag 190 meter utenfor Svartnes.

Fjorden har vannutskiftningscykluser som legger begrensninger i den naturlige renskapasiteten som trengs for å omsette tilførslene av organisk materiale til dypvannet i fjorden. Det er derfor fare for at naturmangfoldet kan bli skadelidende dersom det tillates vesentlig økte tilførsler, f. eks. fra intensivt oppdrett.

Fjorden kan derfor aldri bli en stor oppdrettsfjord med tradisjonelt oppdrett som følge av de naturlige begrensningene som fjorden har. Vi vil utdype dette nærmere under.

Disse naturgitte forholdene har vært med og bidratt til at fjorden har et spesielt biologisk mangfold som f. eks. egen sildestamme (Stillehavssild), egen loddestamme og stedegen torskestamme. Det finnes videre levedyktige ålegrasenger, og bløtbunnsområdet innerst i fjorden.¹⁴

Stillehavssild, *Clupea pallasii*, Valenciennes, 1847 er Balsfjords egen sildestamme. Den finnes her og i Rossfjordsvatnet, men man vet lite om sistnevnte lokalitet.

«Balsfjordsild gyter i fjæra på vårparten, og telling av egg viste at ca 2,7 millioner sild hadde gytt her (Lurås 1994). Stillehavssilda holder hovedsaklig til i indre deler av Balsfjorden (Lurås 1994). Det er ikke kjent om populasjonen har økt eller minket i de tre siste generasjonene, men det antas at stillehavssilda er i god forfatning. Lite utbredelsesområde og lite gyteområde gjør likevel populasjonen utsatt, og kategorien settes derfor til NT med B1a(ii) som gjeldende kriterium. Risiko for utdøing, som påkrevd for klassifisering etter E-kriteriet, kan ikke kvantifiseres for en art av denne karakter.»¹⁵

I tillegg finnes det en isolert stamme av lodde (***Mallotus villosus***) i de innerste delene av fjorden, unik for Balsfjord.¹⁶

¹⁴ Hentet fra Høringsuttalelse til interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Målselv, Skjervøy og Tromsø kommune, Fylkesmannen i Troms, 2015. Se vedlegg 1.

¹⁵ <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/143823>, i forbindelse med arealplanprosessen er silda og naturen skrevet om her:

<https://nordnorskdebatt.no/article/oppdrettssaken-i-balsfjorden>

¹⁶ Davenport, J., & Stene, A. (1986). Freezing Resistance, Temperature and Salinity Tolerance in Eggs, Larvae and Adults of Capelin, *Mallotus Villosus*, From Balsfjord. Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom, 66(1), 145-157. doi:10.1017/S0025315400039710, Published online by Cambridge University Press: 11 May 2009 Tilgjengelig her: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-marine-biological-association-of-the-united-kingdom/article/freezing-resistance-temperature-and-salinity-tolerance-in-eggs-larvae-and-adults-of-capelin-mallotus-villosus-from-balsfjord/9799E568C80D2263593F600F05BD5D05> og her: <https://www.mtmu.no/utstillinger/faste-utstillinger/balsfjord-vatmarksystem/>

Balsfjord har en **stedegen stamme av torsk** og gytefelt av B-verdi (Viktig) lokalisert i indre deler av fjorden, den innerste oppdrettslokaliteten vil berøre dette gytefeltet og det ytterste er lokalisert i nærheten.¹⁷ Virkningene akvakultur har for gytefelt er usikre og det pågår forskning ved Smøla i skrivende stund. Likevel er det klare holdepunkter for at gyteadfærd kan forhindres, at anlegg fysisk kan forhindre gyting, retensjon av torskkeegg i terskelfjorder og det er indikasjoner på at såkalt «lakselukt» kan påvirke torsken fra å oppholde seg nært anlegg, kvaliteten på torsk som oppholder seg nært anlegg går også ned.¹⁸ Kysttorsken som er ofte stedegen (som i Balsfjord) og dette gjør den ekstra sårbar siden det er vanskelig å anvende generelle forvaltningsråd for en stedegen art, gjelder både tålegrenser og hva som påvirker. Det er likevel et klart forvaltningsmål å sikre reproduksjon av arten og dens plass i marine økosystemer. Om kysttorsk:

«De ulike bestandene (gytekomponentene) kan ha ulik dødelighet, veksthastighet og alder ved kjønnsmodning.

Genetiske studier antyder at det finnes flere atskilte kysttorskpopulasjoner med ulik veksthastighet og alder ved kjønnsmodning. Det er derfor ikke helt uproblematisk å betrakte disse populasjonene under ett i bestandsvurderingene. I et føre-var-perspektiv er det likevel bedre å utarbeide prognoser for kysttorsk som helhet i påvente av at bestandsstrukturen kartlegges.

Merkeforsøk har vist at torsk i fjorder er svært stedbunden og i liten grad foretar store vandring. Det er usikkert om kysttorsk i ytre områder foretar større vandring.»¹⁹

Det er et fint **rekefelt** som de senere år har tatt seg opp i Balsfjord nær lokaliteten for oppdrett. Det har lenge vært mistenkt at blant annet lusemidler har en negativ og dødelig effekt på rekebestander. **Nylig kom ny forskning som viser at påvirkning fra medikamenter med alvorlig virkning kan spres over lange avstander og betydelig lengre enn før antatt.**²⁰ I Balsfjord er det ingen garantier for at det ikke vil bli behov for lusemidler og man kan ikke se bort fra negative effekter for rekebestanden. **Lokale, ikke kommersielle bestander som sei, steinbit, uer og flyndre er ikke nevnt.** FNF Troms er kjent med at det foregår et utstrakt lokalt fritidsfiske og matauk i Balsfjord.

Ålegressenger og bløtbunn er utbredt i Balsfjord.²¹ Ålegressenger viktige oppvekstområder for en rekke arter. Den trues blant annet av overgjødning og arealinngrep. Førstnevnte kan forårsake algeoppblomstring som kveler gresset og både landbruk og blant annet oppdrett kan være skadelig. Dette inkluderer settefiskanlegg som uten renseteknologi også vil medføre skadelig utslipp av organisk avfall. Hvor mye «Donuten» vil slippe ut er ukjent. **Virkningene vil også forverres i områder med dårlig**

¹⁷ <https://kart.fiskeridir.no/fiskeri>

¹⁸ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M504/M504.pdf>

¹⁹ <https://www.hi.no/hi/temasider/arter/kysttorsk-nord-for-62n>

²⁰ https://forskning.no/fiskehelse-framsenteret-kjemi/kjemikaliene-som-dreper-lakselus-skader-fisk-reker-og-miljoet/1675744?fbclid=IwAR1wDQ8FeW1eMnKM7wqDMgkHjAXIDFn_0UBi5eUNkQ_lgx29UCqMEz0ZBNU

²¹ <https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00062179> -et av mange eksempler i Naturbase. Og bløtbunnsområde-<https://faktaark.naturbase.no/?id=BM00061324>

vannutskiftning som i terskelfjorder (Balsfjord). Ålegressenger er også et kvalitetselement etter vannforskriften og tilstanden vil være en indikator for om vannkvaliteten oppnår mål om god økologisk tilstand.

Negative effekter av små organiske partikler på ålegressenger er godt dokumentert fra Middelhavet, der man har funnet nedsatte vekstrater og redusert forekomst av ålegress i nærsone til anlegg (inntil 400 m) (Diaz-Almela mfl. 2008, Duarte mfl. 2008).²²

Ålegressenger er en viktig marin naturtype som huser et unikt og rikt biologisk mangfold. Det er også et viktig oppvekstområde for mange arter som bruker engene i deler av sin livssyklus. Blant annet fungerer ålegressengene som «barnehage» for kysttorskens avkom.²³

Bløtbunnsområder er viktige leveområder for mange marine arter og er et matfat for en rekke fuglearter. Vi vet lite om akvakulturs påvirkning på disse områdene.

Basert på kunnskap om spredning av nærings saltflukser rundt anlegg vet vi at vi kan få en negativ påvirkning på naturtypen dersom anlegget ligger nærmere enn 1000-1500 meter. Dette vil også avhenge av dominerende strømretning på overflatestrømmen og bør vurderes i hvert enkelt tilfelle.²⁴

Villaks, sjørøye og sjørørret i Balsfjord

I fjordsystemet er det registrert seks vassdrag med forekomst av anadrome laksefisk; Andersdalselva, Sørbotnvasdraget i Ramfjorden, Lavangselva, Laksvatnvasdraget, Nordkjoselva og Tømmerelva. I forhold til bestandene av anadrome laksefisk i fjordsystemet ansees planlagte lokalisering å kunne utgjøre en negativ påvirknings faktor både mht. fiskesjukdommer, spesielt lakselus, og økologisk/genetisk (dersom fisk rømmer). I en trang fjord som Balsfjorden ansees utvandrende laksesmolt å være mer utsatt mht. fiskesjukdommer/lusebelastning fra oppdrettsanlegg enn i mer åpne systemer

I forhold til lakselus ansees sjørørret og sjørøye, som vanligvis har hele sitt sjøopphold i fjordsystemet, særlig utsatt.²⁵

I Balsfjord er dette fisket svært viktig. Anadrom fisk i Norge har bestandene blitt halvert siden 1980 og for å holde gyttallene oppe er det strenge restriksjoner på fisket, dette gjør bestandsmålet om en høstbar ressurs vanskelig å oppnå. «Rømt oppdrettslaks, lakselus og infeksjoner knyttet til fiskeoppdrett er de største truslene mot villaks. Det gjennomføres ikke tilstrekkelige tiltak til å stabilisere eller redusere disse truslene.»²⁶ Det er vist til at området ligger i såkalt «grønn sone» etter trafikklyssystemet (som sier noe

²² <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M504/M504.pdf> s. 16.

²³ <https://www.niva.no/nyheter/alegras-enger-truet-kritisk-for-kysttorskens-barnehage>

²⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M504/M504.pdf> s. 20 Vår utheving.

Lokalkunnskap tilsier også at foreslått avsatt område har betydelig strøm.

²⁵ Hentet fra *Høringsuttalelse til interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Målselv, Skjervøy og Tromsø kommune*, Fylkesmannen i Troms, 2015. Se vedlegg 1.

²⁶ Lokal bekymring: <https://nye-troms.no/vil-gjore-nordkjoselva-til-ei-bedre-lakseelv/19.7704> og her rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning: <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2619889>

om hvor økning i oppdrett kan komme)²⁷, men dette betyr ikke at verken føre-var hensyn skal tas med i betraktning eller at elver av nasjonal og regional betydning ikke skal vektlegges (som er tilfellet for flere av elvene i fjordsystemet). **Sjørøya** finnes nord for Trøndelag og har utfordringer, det trengs mer kunnskap om arten.²⁸ Det vel kjent at blant annet Laksvatn(vassdraget) er svært viktig for sjørøya og man vet at arten har bestandsutfordringer. Selve arten er også kulturelt viktig i nord og for befolkningen i Balsfjord.

Sjørørreten (og smolten) er spesielt sårbar for lusepåvirkning, og i ny forskning som har lyktes med å utelukke andre påvirkningsfaktorer, viser det seg at lus førte til at sjørørreten bare brukte 18 dager i saltvann kontra normalen på 100 dager. Dette medførte en betydelig økt dødelighet og nedsatt fekunditet.²⁹ Sjørørreten bruker store deler av fjordsystemet som sitt oppvekstområde, og bruker også betydelig lengre tid i fjordene nært vassdrag sammenlignet med villaksen. Havforskningsinstituttet sier dette om virkningene lakselus har for sjørørreten og man risikerer ved økt smittepress:

«Sjørørret anses å være særlig sårbar for lakselus. Den oppholder seg nær kysten under hele sjøoppholdet og kan overvintre i fjordområdene, ofte i samme områder som oppdrettsanleggene er lokalisert. Sjørørret som utsettes for mye lus kan imidlertid redusere de negative effektene ved å oppsøke ferskvann for avlusing (prematuro tilbakevandring). Redusert oppholdstid i sjøen vil imidlertid gå på bekostning av næringsopptaket og derfor påvirke tilvekst og reproduksjon. I tillegg kan høyt påslag av lakselus være dødelig for sjørørreten.»³⁰

1.3.2. Kunnskapsgrunnlaget oppsummert og vurdert

Balsfjord har uten tvil et betydelig naturmangfold og store verdier. **Stillehavssilda er nær truet** og helt spesiell for Balsfjord, man **vet lite om dens tålegrenser**. Trolig er det de spesielle naturgitte forholdene som danner grunnlaget for dens leveområde. Som nær truet og spesiell i nasjonal skala **vil denne naturverdien gis ekstra vekt i en avveining** jmf. veileder til Kap II gjengitt under del 1.2. **Lodda** i Balsfjord er også stedege og vil antas å gjenspeile fjordens unike naturgitte forhold- det er naturlig å se hen også til betydningen arten har for torsk som næring. Arten bør tillegges vekt, spesielt i et økosystembasert-perspektiv. **Torsken** er stedege i Balsfjord og det er et registrert gytefelt direkte påvirket av planlagt akvakulturlokalitet. Det er flere indikatorer på at akvakultur påvirker gyting negativt, spesielt i terskelfjorder og at stedegne torskestammer

²⁷ <https://www.hi.no/hi/nyheter/2020/februar/trafikklys>

²⁸ Oppdatert kunnskap om sjørørret og sjørøye ble presentert på årets Sjørørret og sjørøyekonferanse i Trondheim: <https://www.vitenskapsradet.no/sj%C3%B8r%C3%B8rretkonferansen2020>

²⁹ Serra-Llinares, Rosa Maria & Bøhn, Thomas & Karlsen, Ørjan & Nilsen, Rune & Carla, Freitas & Albrechtsen, Jon & Haraldstad, Tormod & Thorstad, Eva & Elvik, KMS & Bjørn, PA. (2019). Impacts of salmon lice on mortality, marine migration distance and premature return in sea trout. Marine Ecology Progress Series. 10.3354/meps13199.

³⁰ <https://www.hi.no/hi/nyheter/2019/maj/rapport-om-sjoorret-og-lakseluspavirkning>

kan ha ulike tålegrenser. **Arten må tillegges stor vekt, det må tas særlig hensyn til gyteområdet og at kunnskap om virkninger er usikker, selv om det man vet er urovekkende.** Ålegresseng er en **svært viktig naturtype** og et oppvekstområde for mange arter. Man vet foreløpig for lite om tålegrenser, men det er sterke indikatorer på at naturtypen er sårbar for organisk avfall- her må også samlet belastning (landbruk-avrenning) vurderes for et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, **videre er terskelfjorder som Balsfjord betydelig mer utsatt. Naturtypen må ansees svært viktig for vannkvalitet, økosystemet i fjorden og sikrer oppvekstområdet til en rekke arter- dette må vises i vektlegging.** For rekebestand og anadrom fisk er utfordringene med akvakultur vel kjent og må følgelig legges stor vekt grunnet dette. Det viser seg også at forskning på temaet i stor grad viser at påvirkning fra akvakultur er mer alvorlig enn først antatt. Eksempelvis gjelder dette avstand for påvirkning og luseproblematikk. Samlet er kunnskapsgrunnlaget om selve naturverdiene langt på vei god, men det er betydelig usikkerhet når det kommer til påvirkning fra akvakultur på et komplekst, rikt og sammensatt fjordsystem som Balsfjord. **Det er også store naturverdier i Ramsar-området, og da blir denne usikkerheten mer tungtveiende, det er også viktig å legge vekt på at samlet belastning og kumulative effekter kan ha større effekt enn de enkelte momentene alene.**

FNF Troms reagerer på at planbeskrivelsen ikke refererer til lokal kunnskap i noen (om noen) grad. Det er sannsynlig at blant annet Våtmarkssenteret, eller medlemmer av lag og foreninger (blant annet de som har tilsluttet og medvirket til denne høring del 1) innen natur og friluftsliv ville inneha interessante og relevante opplysninger om Balsfjord. Vi kan heller ikke se at samisk kunnskap er innhentet.

FNF Troms har innhentet opplysninger fra Sametinget; Balsfjord tilhører samisk tradisjonelt område og er innenfor Sametingets virkeområde for næring. Naturgrunnlaget for samisk kultur og næring skal sikres etter plan og bygningslovens § 3-1 bokstav c. I lovens fjerde ledd står det at; «Planer skal bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor lovens virkeområde.» (Bl.a ILO 169 og FNs art. 27 om politiske og sosiale menneskerettigheter legger føringer for dette) Sametinget legger vekt på å være føre-var for å ivareta ressursgrunnlaget for sjøsamisk kultur og næring. Balsfjorden, som dere sikkert kjenner til, er regionalt viktig gytefelt og er en terskelfjord, noe som gjør den sårbar for å etablere akvakultur. Det er også en del passivt fiske og laksesett som er viktig for lokalsamfunnene langs fjorden. Dette er noe av bakgrunnen til at var vi imot oppdrett i Balsfjorden ved kystsonehandlingen i 2014.

1.3.3. Føre-var prinsippet, naturmangfoldloven § 9

Prinsippet er en pliktig retningslinje for lovanvendelsen og skjønnutøvelsen- og det sentrale spørsmålet er: **hvor føre-var bør man være?**

Som et minimum bør konsekvenser av tiltaket som kan skade naturmangfoldet vurderes, man bør se hen til hvilken grad av vitenskapelig usikkerhet det er og ikke minst, hva sannsynligheten er for at potensiell skade skjer. Det er også viktig å vurdere om skaden kan rettes opp og videre vil føre-var prinsippet veie tyngre der det er store naturverdier på spill.

Det kan ikke være tvil om at akvakultur medfører en sannsynlig skadevirkning på naturmangfold der man har åpne anlegg. Det er heller ikke tvil om at det vil være åpne anlegg i Balsfjord hvis planforslaget blir vedtatt- noe FNF Troms vil fraråde på det sterkeste. De potensielle virkningene er mer usikker- blant annet vet man nå mer om hvilke faktiske avstander påvirkningen kan nå- <https://www.akvaplan.niva.no/mynewsdesk-articles/folg-strommen-spredning-av-lus-lusemidler-og-sykdom-i-oppdrett/> og strømanalyser vil være relevant å bruke i planlegging fremover- blant annet i den kystzoneplanen som nå skal rulleres for Tromsøregionen. Under delen om kunnskapsgrunnlaget kommer det frem at flere av virkningene som er skadelig avhenger svært mye av lokale strømforhold og kan ikke forutsees på nåværende tidspunkt. Videre også at mange av skadevirkningene forverres i terskelfjorder i tråd med innsigelsen til Fylkesmannen i Troms fra 2015.

FNF Troms mener risikoen for irreversible skader i et unikt fjordsystem med internasjonale, nasjonale, regionale og lokale naturverdier ikke kan utelukkes og mener at føre-var prinsippet om å unngå skade ved usikkerhet om virkningene må føre til at man tar lokalitetene ut av planforslaget. FNF Troms viser også til at økosystembasert forvaltning og samlet belastning jmf naturmangfoldloven § 10 ikke er vurdert, verken for dette tiltaket eller for arealplanen som helhet.

1.4 Særlige hensyn for verneområder og Ramsar-områder i arealplanleggingen

Verneområder har både et vern gjennom forskrift hjemlet gjennom naturmangfoldloven, men også gjennom den generelle aktsomhetsplikten i ntml. § 6 og særlig om verneområder i ntml. § 49. Almennelige forvaltningsrettslige prinsipper er også relevante.

Norge har pr. i dag 63 områder på den såkalte Ramsarlisten. Disse spesielt verdifulle våtmarksområdene i internasjonal sammenheng, har Norge påtatt seg å forvalte i tråd med Ramsarkonvensjonen for våtmarker. Alle de norske Ramsarområdene er vernet etter naturvernloven, naturmangfoldloven eller Svalbardmiljøloven.³¹ I Balsfjord/Tromsø ligger Ramsar-området; Balsfjord Våtmarkssystem som er implementert gjennom tre ulike naturreservater i henhold til naturmangfoldloven.

«The Site comprises three large marine tidal areas located in the inner part of the Balsfjorden fjord, which at low tide reveal large areas of mud and sand flats. Wet coastal meadows are found between the tidal areas and cultivated land outside the Site boundaries, while gallery forests line the Site in some locations. Several rivers and streams discharge into the fjord through the tidal flats within Kobbvågen and Sørkjosleira. The third area, Grindøysundet, was added in 2017; it contains some small ponds important for birdlife. The fjord has high

³¹Veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre vernede Våtmarksområder 2013. Tilgjengelig her: <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/verneomrader-i-arealplanlegging/>

densities of intertidal invertebrates and fish populations which support large numbers of shorebirds and seabirds. Balsfjorden, and Sørkjosleira in particular, is important as one of only two resting sites in northern Norway for large numbers of spring migrant knots, which fly directly from early spring staging areas in the United Kingdom and the Wadden Sea. They stay in Balsfjorden for two or three weeks in May, and build up substantial fat reserves before apparently flying non-stop to their breeding grounds in Greenland and Arctic Canada. Some livestock grazing and gravel digging is practiced by local people, but the Site enjoys low traffic and little human impact.»

Forskrifter for naturreservater som implementerer et Ramsar-område må også tolkes utfra Ramsar-konvensjonens bestemmelser, selv om de ikke gir noen direkte forpliktelser, er de en rettskilde som man er forutsatt å ta hensyn til ved tolkning av nevnte forskrifter. Ramsar-konvensjonen fastslår en plikt til å beskytte den *økologiske* karakteren til et område. Og utgangspunktet er at inngrep i disse områdene må unngås.³² Det er videre et poeng at Ramsar-områdene representerer en nasjonal målsetning, med internasjonal betydning- noe som også skal ha vekt når vurderer tiltaket etter naturmangfoldloven § 7-12. «*Et sentralt element i konvensjonen når det gjelder viktige våtmarksområder – Ramsarområder – er at det må sørges for kontroll og overvåking ikke bare av selve området, men også av deres influensareal og buffersoner. Alle Ramsarområdene skal dessuten ha godkjente forvaltningsplaner.*»³³

Det er forskriftene for de enkelte naturreservatene som utgjør Balsfjord Våtmarkssystem som utgjør rettsgrunlaget og den geografiske avgrensingen av verneområdet. En nærmere tolkning vil si noe om hva verneverdiene er og mulig influensområde og hvordan tiltaket påvirker disse. Det er foreliggende dessverre ikke forvaltningsplan (annet enn for Grindøysundet i Tromsø) slik at de ikke kan gi noen føringer. FNF Troms mener det **ikke er vurdert om tiltaket kan ha virkning for verneverdiene**. Det er som sagt verneforskriftene som bestemmer hvilke verneverdier som er beskyttet i verneområde.³⁴ Noen utgangspunkter for planarbeidet:

«Kommunen bør vite hvilke verdier vernet skal ivareta og hvordan man tar hensyn til dem, når man fastlegger hovedtrekkene i kommunens arealbruk.

Generelle råd

Områdenes vernestatus gir restriksjoner for den kommunale arealplanleggingen. Kommunen kan ikke vedta noe gjennom arealplan som er i strid med verneforskriften eller skader de verdiene som vernet skal ivareta.

³² Ibid.

³³ Direktoratet for naturforvaltning 2010. Den norske våtmarksarven. Styrket forvaltning og utvidelse av nettverket av Ramsarområder og andre vernede våtmarker i Norge. DN-utredning 1-2007

³⁴ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1995-12-08-1003>

Plan- og bygningsloven gjelder likevel også for verneområder. Et eksempel på det er at verneområder som ligger i strandsonen, omfattes av forbudet mot bygge- og anleggstiltak etter plan- og bygningsloven § 1-8. Kommunen kan også fastsette planbestemmelser for området og ta opp forhold som ikke reguleres av verneforskriften.

God og bevisst planlegging for arealer utenfor verneområdene kan bidra til å støtte opp om verneverdiene og utnytte de mulighetene som vernet gir. Her er noen eksempler:

ta vare på randsoner inn mot et verneområde

ta vare på korridorer som forbindelser mellom verneområder

vurdere hvilke virkninger tiltak og planer utenfor verneområdet har på verneinteressene innenfor, og ta hensyn til dem

knytte bestemmelser til arealbruk i randsonen med sikte på å ivareta verdier i verneområdene»³⁵

Sørkjosleira naturreservat (del av Ramsar-området) har følgende verneverdier:

«Formålet med fredningen er å bevare et stort fjærområde med tilgrensende strandarealer som er en internasjonal viktig trekklokalitet for våtmarksfugler, og hvor et middels stort, svakt sørlig strandengkompleks inngår.

Bestemmelser

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, etablering av oppdrettsanlegg til lands og til vanns, opplag av båter, hensetting av campingvogner, brakker o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistinga er ikke uttømmende.»³⁶

Formålet er rettet mot området som en internasjonalt viktig trekklokalitet for våtmarksfugler. Verneverdiene vil altså rette seg mot å bevare området verdi for trekkfuglene- både som matauk og rekreasjonsområde. Bestemmelsene begrenser tiltak, herunder også oppdrettsanlegg, som kan påvirke de naturgitte forholdene. Selv om naturreservatet Sørkjosleira³⁷- som er eksempelet vi trekker frem nå- er geografisk avgrenset, forplikter planforslaget å vurdere om verneverdiene kan skades fra tiltak utenfor verneområdet og ta hensyn til dem, jmf. veileder ovenfor. Et tiltak som potensielt kan skade for eksempel åleggsseng og bløtbunn i indre deler av fjorden, eller gjøre noe med «de naturgitte forhold» som også Fylkesmannen i Troms trakk frem- så er dette noe som skal vurderes utfra alminnelige regler for arealplanlegging og forholdet til verneverdiene. Sørkjosleira naturreservat er et av verneområdene som vurderes av

³⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/verneomrader-i-arealplanlegging/>

³⁶ Forskrift om fredning av Sørkjosleira naturreservat, Balsfjord kommune, Troms.

³⁷ <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000233>

Fylkesmannen i Troms og Finnmark for supplerende vern og antyder at området har behov for bedre ivaretagelse.³⁸

I tillegg til Sørkjosleira naturreservat inngår også Kobbevangen naturreservat³⁹ som verner et område med; *Viktig rasteområde for vadefugl samt gressender og dykkender både vår- og høsttrekket. Observert i store antall (>200): Polarsnipe, havelle, sjøorre, ærfugl, tjeld, myrsnipe, fjæreplytt og heilo. Også rel. høyt antall gulnebbblom. Sangsvaner, storspove, stjertand, hettemåke overvintrer. 10 par gravender hekker. Noe beiting. (Strand 1989), og Grindøysundet naturreservat, sistnevnte har forvaltningsplan.⁴⁰ Verneformålet er et rikt fugleliv og verdifulle botaniske forekomster. Samlet er våtmarkssystemet viktig for fugleliv på ulike nivåer, spesielt viktig er internasjonalt viktige Sørkjosleira, men også den samlede betydningen har stor verdi; «Several rivers and streams discharge into the fjord through the tidal flats within Kobbevangen and Sørkjosleira. The third area, Grindøysundet, was added in 2017» (Lagt til grunn av Ramsar). Kontroll og overvåking skal gjennomføres inne i områdene og i tilgrensende influensarealer og bufferzoner⁴¹*

Verneverdiene til Balsfjord våtmarkssystem og vern av disse må ta høyde for at fuglers influensområde mest trolig er hele systemet og vurderinger av dette spesielle fjordsystemet må gjøres som helhet. Det er særlig viktig når man gjør vurderinger etter naturmangfoldloven § 10 om økosystembasert forvaltning og samlet belastning. Våtmarkssystemet har sin verdi i et næringsrikt og svært godt bevart fjordsystem, med helt spesielle naturgitte forhold som utgjør verneverdiene- en internasjonalt viktig trekklokalitet, nasjonalt og regionalt viktige områder for våtmarksfugl (som generelt er sårbare i likhet med våtmarker!).

Akvakultur kan påvirke de naturgitte forholdene som utgjør et næringsrikt område for fuglene på en måte som endrer dette næringsgrunnlaget. Utfra vurderinger i forhold til kunnskapsgrunnlag, føre-var hensyn, de formål vernet skal ivareta, konvensjonsforpliktelser så må planforslaget redegjøre for hvordan tiltaket vil påvirke Ramsar-området, det kan vi ikke se er blitt gjort. FNF Troms mener at planforslaget ikke ivaretar hensynet til verneområdene i våtmarkssystemet i planforslaget.

FNF Troms vil gjerne oppfordre på vegne av natur og friluftinteressene til å bruke Balsfjord Våtmarksområde på en positiv måte for kommunen, intakt natur kan skape muligheter i kommunen som fokuserer på å bevare disse fantastiske verdiene! FNF Troms

³⁸ <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-troms-og-finnmark/miljo-og-klima/verneomrader/karttabellnyhet.pdf>

³⁹ <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000136>

⁴⁰ <https://felles.naturbase.no/api/dokument/hent/37034.PDF>

⁴¹Veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre vernede Våtmarksområder (2013) <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/verneomrader-i-arealplanlegging/>

mener kostnadene for natur og befolkning (deres bruk av naturressursene til matauk, rekreasjon og naturglede) ved å etablere akvakultur i området langt overstiger fordelene.

Del 2. Friluftsliv, naturmangfold og friluftslivsområder i arealplanen

Balsfjord har flotte områder for friluftsliv og en rik, spesiell terrestrisk natur. Et gode for både befolkning og besøkende. FNF Troms mener det ville være positivt om planforslaget inneholdt et overordnet mål for friluftslivets betydning for folkehelsen og bevaring av friluftslivarealene i kommunen, til gode for innbyggere (og besøkende). Det er veldig positivt at de tre statlig sikrede friluftslivsområdene har hensynssoner, men det er trolig behov for langt flere. Vi er også bekymret for utbygging i strandsonen og vil fraråde dette på det sterkeste.

På et generelt grunnlag vil vi kommentere at det er planlagt rundt tretti naturinngrep i arealplanen (i stor grad hytteutbygging og turistanlegg) – og 1/3 av disse vil ha negativ innvirkning på jord- og skogbruk. Vi er bekymret over dette i lys av denne tids illustrering av hvor viktig lokal matproduksjon er. Et annet moment er at kortreist mat i seg selv har en verdi (også i forhold til Co2 avtrykk og klima).

FNF Troms har fra Nordnorsk botanisk forening fått det innspill at denne arealplanen dessverre kommer svært til kort når det gjelder kravet om å undersøke konsekvensene i forhold til naturmangfold. Det holder ikke mål at sak etter sak har betegnelsen «Ingen utfordringer» og «Ingen registreringer». Det virker rett og slett som det ikke er gjort et arbeid på dette feltet. FNF Troms vil også påpeke at i rapporten om biologisk mangfold i Balsfjord som er en del av kunnskapsgrunnlaget, så er det påpekt at blant annet hytteutbygging vil ha en klar negativ effekt og bør unngås i de mest sårbare områdene, dette rådet synes ikke å være tatt hensyn til. Vi vil også sterkt anbefale et mer oppdatert kunnskapsgrunnlag da en rapport fra 2004 er utdatert.

2.1 Område BN 15, kategori Næringsbebyggelse, øvingsfelt vinterberedskap.

Denne omdisponeringen på Kvannfjellet av et betydelig friluftsområde (kartlagt til verdi B) er satt til O i konsekvens for friluftslivet, men dette kan ikke stemme. Et område som i dag er i kategori B for friluftsliv er et viktig område og en annen bruk vil føre til mindre bruk av området som et fritt område for ferdsel og rekreasjon.

FNF Troms er kjent med at området skal brukes som et opplæringsområde til snøscooter, men undrer om ikke områder for dette formål kan løses på en måte som ikke er så fullstendig inngripende i et viktig område for friluftsliv (og reindrift) som dette er. Det synes heller ikke som at det foreligger hjemmel for denne disponeringen.

2.2 Hyttebygging i verdisatte og kartlagte friluftslivsområder

«Ved arealinngrep/andre tiltak skal det foretas en hensynsvurdering i forhold til svært viktige og viktige friluftsområder slik de framkommer i kartleggingen. Svært viktige

friluftsområder skal videreutvikles». (Planforslaget). FNF Troms kan ikke se at dette er gjort i noen særlig grad og det fremkommer heller ikke hva som ligger i målet om «videreutvikling». Planforslaget åpner for en betydelig mengde fritidsboliger- mange av dem i A og B områder for friluftsliv.

I Konsekvensutredningen fremstilles det som at utbygging av fritidsboliger vil styrke friluftslivet, og at utbyggingen gir økt verdi til et friluftslivsområde. At et område som tilføres flere fritidsboliger faktisk blir mer privatisert, bygges ned og mister tilgjengelige arealer og at presset øker på området er ikke med i vurderingen.

Planen legger opp til svært mange nye fritidsboliger i områder viktig for friluftsliv (A og B -områder). Ved Fjellfroskveien (nært Fjellfroskvatnet) er det lagt opp til tre ulike områder med mellom 50 Og 60 nye boliger (og naust!). Felles for disse områdene er at de er stille, og er kartlagte A områder for friluftsliv (svært viktig). For en hel rekke andre friluftslivsområder (i hvert fall 7 til) er det planlagt utbygging- felles for alle disse er at de er oftest et viktig område, ligger nært et viktig område eller er kartlagt. De er også stille områder. Det er også lagt til grunn at dette er udelt positivt for friluftslivet og vil føre til mer friluftsliv i kommunen- jmf. konsekvensutredningen.

«For å oppnå målet om at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv i nærmiljøet og i naturen ellers, er det viktig å ivareta et bredt spekter av områder med forskjellige kvaliteter som gir befolkningen mulighet til å utøve friluftsliv ut fra egne preferanser og der de helst ønsker. Utbyggingspresset som spesielt by- og tettstedskommunene står ovenfor, utgjør ofte en trussel for egnet areal for friluftsliv. I den sammenheng er viktig å ha kartbasert dokumentasjon som viser hvor de viktigste friluftslivsområdene ligger.»⁴²

Det er veldig positivt at kommunen har gjort et arbeid med kartlegging og verdsetting, men når disse områdene skal ivaretas må også formålet prosjektet med. **A og B områder for friluftsliv er områder som er viktige for at alle innbyggere skal kunne ha et godt og variert tilbud om friluftsliv med alle fordelene for folkehelse og trivsel dette har.**

⁴³ Ved utbredt hytteutbygging i viktige friluftsområder risikerer man å innskrenke området for allmennheten til fordel for de da relativt få som kjøper hytte i området.

Studiar viser at natur og naturlege sanseintrykk påverkar helsa positivt og gir energi, i motsetning til menneskeskapt sanseintrykk, som krev energi og gjer oss mentalt trøytte. Fleire forskingsarbeid viser òg at høvet til å oppleve stillheit og ro og til å sleppe unna stress og mas er svært viktig for helsa og trivselen til mange.⁴⁴

Heldigvis går stadig flere på tur og 81 prosent oppgir at fred og stillhet i naturen er en viktig årsak til at de velger denne aktiviteten.⁴⁵

⁴² Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder, veileder, M98 (2013). s. 3

⁴³ Se for eksempel: Klima- og miljødepartementet, *Handlingsplan for friluftsliv, Natur som kilde til helse og livskvalitet*, 2018.

⁴⁴ <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/friluftsliv/stillheit-i-naturen/>

⁴⁵ Ibid.

Hytter og annen infrastruktur vil forstyrre freden på disse arealene (samtlige er uten støypåvirkning i dag) og det vil da bli en merkbar forskjell fra nå til etter utbygging-trolig vil dette forringe opplevelsen utfra det vi vet om hvorfor folk går på tur og foretrekker et område fremfor et annet.

Barrierer for friluftslivet er negativt for bruken av friluftslivsområder:

Jeg forsker mye på friluftsliv, og hyttebyggingen medfører stadig innskrenkninger i allemannsretten. Det er arealer som går ut av friluftslivet, og utbyggingen skaper også barrierer for friluftslivet. Når det bygges en hytte innskrenker den bevegelsesfriheten stort til andre folk.⁴⁶

Det fremgår også helt eksplisitt i fremstillinger av allemannsretten at enhver som ferdes i utmark plikter å holde en avstand på ca 150 m fra hytter.⁴⁷ Hvis det er flere hytter i et område vil denne avstanden pluss arealene til boligene beslaglegge tidligere områder for fri ferdsel. Dette innebærer barrierer. På denne bakgrunn er det veldig merkelig at det i Konsekvensutredningen legges til grunn at utbyggingen går i pluss (1 og 2 i verdi) for friluftslivet i disse områdene.

FNF Troms merker seg at planforslaget også legger til grunn at flere brukere (hyttebeboere) vil skape grunnlag for positiv tilrettelegging. Vi håper kommunen vil vurdere Ferdelsårsprosjektet.⁴⁸ Friluftsrådene i region Troms, fylkeskommunen og FNF Troms deltar sammen i dette prosjektet som gir mulighet til å kartlegge kommunens ferdelsårer (friluftsliv), utarbeide temaplaner med tilrettelegging og kanaliseringssprosjekter. Prosjektet gir mulighet for gode planer som også ivaretar naturmangfold og – ikke minst kan gi gode rammer for tilskudd til tilrettelegging.

FNF Troms håper Balsfjord kommune vil se verdien av intakt og urørt natur når det kommer til muligheter for å næringsutvikling- og bruke de fantastiske mulighetene som finnes i Balsfjord på en måte som skåner nettopp denne verdifulle naturen på best mulig måte.

⁴⁶ Seniorforsker ved NINA, Vegard Gundersen til Dagsavisen:

<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/seniorforsker-hyttebyggingen-har-drastiske-konsekvenser-1.1622083>

⁴⁷ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m84/m84.pdf>

⁴⁸ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/ferdselsarar-for-friluftsliv/>

FNF Troms ønsker kommunen lykke til med det videre planarbeidet og har tillit til at natur og friluftslivsinteressene blir ivaretatt.

På kopi:

Troms og Finnmark fylkeskommune

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Vedlegg: 1

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Troms

Christine Myrseth
Fylkeskoordinator
FNF Troms

Forum for Natur og Friluftsliv Troms er et samarbeidsnettverk mellom 13 natur- og friluftsansjoner i Troms: Harstad Turlag, Troms Turlag, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Naturvernforbundet Troms, 4H Troms, Troms Krets av Norges KFUK-KFUM Speidere, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Troms Orienteringskrets, Nordnorsk Botanisk Forening, Troms Fylkeskystlag, Framtiden i Våre Hender Nord, Tromsø Casting- og Fluefiskerforening, Midt-Troms Naturlag.

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
TROMS

Holtveien 66, Postboks 2284, 9269 Tromsø

troms@fnf-nett.no / 951 75 403
www.fnf-nett.no/troms

Org. nr.: 918940359